

Lihavuuden ilmenemismuotoja nykytaiteessa ja -yhteiskunnassa

Tampereen ammattikorkeakoulu
Kuvataiteen koulutusohjelman tutkintotyö
Ympäristötaide
Kevät 2006
Timo Saarelma

Sisällysluettelo

Tiivistelmä suomeksi.....	3
Tiivistelmä englanniksi.....	4
Johdanto.....	5
1. Lihavuus median ja julkisen keskustelun käsittelyssä	
1.1 Eivät läskit loukkaannu.....	7
1.2 Tupakkaa, viinaa ja rasvaa.....	8
1.3 Bikinikuntoon biitsille.....	9
2. Länsimainen 2000-luvun yhteiskunta ja lihavien vapautusrintama	
2.1 Lihavien poissaolo, marginaalisuus ja toiseus yhteiskunnassa.....	11
2.2 Mitä naisten oikeuksien, mustien vapautusliikkeen ja Gay Priden jälkeen?.....	12
3. Nykyaide lihavuuden ilmentymisen välineenä	
3.1 Lyhyt kuvaus Jenny Savillen ja Jukka Korkeilan lähestymistavasta lihavuuteen liittyvissä kysymyksissä.....	15
3.2 Johdatus Jenny Savillen tuotantoon.....	16
3.2.1 <i>Propped</i> (1992).....	16
3.2.2 <i>Branded</i> (1992) ja <i>Plan</i> (1993) -teokset.....	18
3.2.3 <i>Closed Contact</i> (1995-1996) -sarja.....	21
3.3 Johdatus Jukka Korkeilan tuotantoon.....	25
3.3.1 <i>Virginal Coordinates</i> (2004).....	26
3.3.2 <i>Untitled</i> , (2002).....	27
3.3.3 <i>Art of Falling Apart</i> (2000).....	29
Yhteenveto.....	31
Lähteet.....	34

OPINNÄYTETIIVISTELMÄ

Osasto Tampereen ammattikorkeakoulu, Taiteen ja viestinnän osasto	Erikoistumisala Ympäristötaide
Tekijä Timo Saarelma	
Työn nimi Lihavuuden ilmenemismuotoja nykyaiteessa ja -yhteiskunnassa	
Lopputyön laji Kirjallinen tutkielma	
Työn valmistumisaika 19.12.2005	Sivumäärä 38
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tarkastelen tutkielmassani lihavuuteen liittyviä diskursseja sekä median ja nykyaiteen rooleja lihavuuteen kytkeytyvien aiheiden ja kysymysten esittelijöinä länsimaisessa 2000-luvun yhteiskunnassa. Tutkielmassa tulkiten myös lihavuutta käsitteleviä (syksyllä 2005 ajankohtaisia) lehtiartikkeleita sekä kahden valitsemani nykyaiteilijan, Jenny Savillen (s. 1970, Cambridge, Iso-Britannia) ja Jukka Korkeilan (s. 1968, Hämeenlinna, Suomi) teosten sisältöjä.</p> <p>Tässä tutkielmassa käsittelen lihavuuden ilmenemismuotoja näkökulmasta, jossa se rinnastuu mustien, naisten sekä seksuaali- ja sukupuoli vähemmistöjen aiempaan epätasa-arvoiseen asemaan ja näkymättömyyteen länsimaisessa yhteiskunnassa. Tarkoitukseni on tuoda esiin ajatuksia avarakatseisemmasta suhtautumistavasta lihavuuteen ja kyseenalaistaa lihavuuteen liittyviä ennakkoluuloja sekä stereotyyppioita.</p> <p>Tutkielman kysymysten asetteluissa ja näkemyksissä olen tukeutunut valitsemiini lääketieteen asiantuntijoiden, journalistien, tutkijoiden sekä nykyaiteilijoiden puheenvuoroihin, joita olen tulkinut subjektiivisesti. Valitsemiini feminististen kirjoittajien ja tutkijoiden teksteistä olen soveltanut mm. toiseuden, marginaalisuuden, poissaolon sekä toisin toistaminen käsitteitä tukemaan tutkielmani sisältöjä.</p> <p>Valtamedian esiin tuomissa lihavuuteen liittyvissä diskursseissa on havaittavissa provokatiivisia ylilyöntejä, objektiivisuuteen ei aina välttämättä edes pyritä. Media on valtakoneistoon ja sen toimintamalleihin sidoksissa. Nykyaide on osa mediamaailman kokonaisuutta, mutta kuten yleensä taiteissa, vastauksia ei välttämättä etsitä samantyyppisin keinoin kuin valtamedian tai tieteellisen ajattelun kentällä.</p> <p>Tutkielmaan valitsemiini nykyaiteilijoiden; Jenny Savillen ja Jukka Korkeilan teokset toimivat peileinä, joita vasten katsojat voivat tutkia asenteidensa perusteita. Lisäksi heidän teoksensa toimivat lihaville katsojille esimerkkeinä siitä, kuinka lihavan ihmisen fyysinen ja henkinen olemus voidaan esittää esteettisesti ja taiteellisesti korkeatasoisessa kontekstissa, arvostavaan sävyyn.</p> <p>Päälähteinä tutkielmassani olen käyttänyt kirjallisuutta, lehtiartikkeleita sekä internetistä saatavaa kuva- ja tekstiaineistoa.</p>	
Aineisto Liimasidottu nide	
Asiasanat lihavuus, media, nykyaide, marginaalisuus, toiseus, toisin toistaminen	
Säilytyspaikka Tampereen ammattikorkeakoulu, Taiteen ja viestinnän osasto, Finlaysonin kirjasto	
Muita tietoja	

THESIS

SUMMARY

Department Tampere Polytechnic, School of Art and Media, Fine Art Programme	Area of specialisation Environmental Art
Author Timo Saarelma	
Title Representations of Fatness in Contemporary Art and Society	
Sort of Final Thesis (Written / Project / Portfolio) Written	
Date 19.12.2005	Number of pages 38
<p>Summary:</p> <p>In my final thesis I am researching the discourses dealing with fatness and the roles of media and contemporary art as displayers of fat-relating issues in the western 21st century society. In the thesis I bring up interpretations of related articles (present during the autumn 2005) from Finnish journals and the artworks of two contemporary artists, Jenny Saville (b. 1970, Cambridge, England) and Jukka Korkeila (b. 1968, Hämeenlinna, Finland) who represent issues dealing with fat in their artworks.</p> <p>In the thesis I handle issues dealing with fatness from a subjective point of view resembling fatness and the past unequal and invisible positions of the black, women as well as sexual and gender minorities in the western society. My intention is to present thoughts reaching for more open-minded attitudes towards fatness and to question the prejudices and stereotypic thought patterns related to fatness.</p> <p>While forming the questions and ideas in my thesis I am disposed to but occasionally also counter with statements of the medical professionals, journalists, researchers and contemporary artists that I have chosen for the background of my thesis. I have adapted to the concepts of marginality, otherness, absence, and subversive repetition from the feminist writers' and researchers' texts to support the contexts of my own thesis.</p> <p>Provocative overstatements occur among the discourses dealing with fatness presented by the main media. There seem to be no aspirations to objectivity in every case. The media is bound to the machineries of power and the procedures in its actions. Obviously contemporary art is one part of the media world, but generally inside the field of arts the means to look after answers are not performed in similar ways as on the areas of media and scientific thinking.</p> <p>The artworks of Jenny Saville and Jukka Korkeila function as mirrors where the viewers may look into the basis of their overall attitudes. Furthermore their artworks act as examples how the physical and mental individuality of a fat person is possible to represent in an aesthetically and artistically high-quality context with honour.</p> <p>As the main references in my thesis I have used literature, articles from Finnish journals, as well as image and text references gathered from the Internet.</p>	
Material (e.g. audio / video tape, photographs, slides, paintings, statues...) printed volume	
Key words fatness, contemporary art, media, marginality, otherness, subversive repetition	
Filing Tampere Polytechnic, School of Art and Media, The Finlayson Library	
Other information	

Johdanto

Länsimaisessa 2000-luvun yhteiskunnassa lihavuus ja sen ympärillä käytävät julkiset keskustelut heijastuvat samantyyppisenä ongelmakenttänä kuin jotkut aiemmat yhteiskunnalliset epäkohdat, kuten naisten oikeuksien puuttuminen, mustaihoisten orjuus ja apartheid, sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen syrjintä.

Länsimaiseen estetiikkaan sidoksissa olevat hoikkuusihanteet, lääketieteen asiantuntijoiden tekemät tutkimukset sekä heidän antamansa lausunnot ovat ajaneet lihavat ahtaalle, eräänlaiseksi toisen luokan kansalaisjoukoksi, vaikka lihavat ihmiset muodostavat noin puolet länsimaisen yhteiskunnan väestöstä (esimerkiksi jonkin asteista lihavuutta [painoindeksi yli 25,0] on kahdella miehellä kolmesta ja naisista joka toisella) (Laatikainen, Lahti-Koski, Männistö, Tapanainen, Vartiainen, 2004:1).

Lihavuus on saatettu marginaaliin, ikään kuin poissaolevaksi tasa-arvoiselta sosiaalisen toiminnan ja hyväksyttävyyden kentältä. Lihavuuteen liittyvissä keskusteluissa sekä mediassa lihavat esitetään stereotyyppisellä, yksipuolisella tavalla.

Jos lehtiä on uskomisen, lihavuus merkitsee lähinnä kansanterveydellistä ongelmaa, esteettistä haittaa ja oiretta yleisestä elämänkontrollin menettämisestä (Kyrölä, 2004).

Tässä tutkielmassa tavoitteenani on tarkastella joitakin länsimaisessa yhteiskunnassa esiintyviä lihavuuteen liittyviä diskursseja ja aiheita median sekä nykytaiteen piirissä.

Tutkielman aineisto sisältää esimerkkeinä muutamia Suomessa julkista keskustelua herättäneitä artikkeleita lehdistöstä, jotka edustavat lihavuudesta käytävän keskustelun kevyempää, populaarimpaa ja helpoimmin saavutettavaa linjaa.

Tutkielmaa varten olen valinnut nykytaiteen kentältä kaksi taiteilijaa, jotka ovat kuvanneet lihavuus-teemaa teoksissaan. Tutkielma sisältää tulkintoja Jenny Savillen (s. 1970, Cambridge, Iso-Britannia) ja Jukka Korkeilan (s. 1968, Hämeenlinna, Suomi) teosten sisällöistä. Mikä on heidän lihavuutta kuvaavien teostensa merkitys katsojalle? Onnistuvatko he teoksissaan avaamaan uudenlaisia perspektiivejä ja keskusteluja?

Käyttämällä lehtiartikkeleita ja edellä mainittujen nykyaiteilijoiden teoksia esimerkkeinä tarkoituksena on tuoda esiin julkisen keskustelun ja nykyaiteen välisiä suhteita ja eroavaisuuksia. Julkinen keskustelu ja nykyaide ovat toisistaan poikkeavia näyttämöitä lihavuuden ja sen merkitysten käsittelijöinä, kuitenkin hiljentämättä toistensa puheenvuoroja.

Mediassa käyty keskustelu, asiantuntijapuheenvuorot ja tutkimukset toimivat usein suhteellisten totuuksien esittäjinä, jolloin usein unohtuvat asioiden kompleksisuus ja moniselitteisyys. Nykyaiteen voidaan ajatella olevan keskusteluun osallistujana sitoutumattomampi äänenkäyttäjä. Nykyaide heijastelee yhteiskunnassa käytyjä keskusteluja ja ilmiöitä ainakin toisinaan avarammasta näkökulmasta, tukeutumatta kiihkeästi journalismiin ja mediaan jotka ovat tiiviimmin kytköksissä tieteelliseen ja taloudelliseen valtakoneistoon.

Tutkielmassa käytän sanaa lihava tarkoittamaan ylipainoista, pyöreää, tukevaa, kaikkea sitä mikä menee länsimaisissa yleisissä esteettisissä kauneusihanteissa ”sopivan” yli, sekä lääketieteellisissä painoindexeissä ja rasvaprosenteissa ”hyväksytyn” tai ”suositellun” rajan yläpuolelle.

1. Lihavuus median ja julkisen keskustelun käsittelyssä

1.1 Eivät läskit loukkaannu

Lihavien tämänhetkinen asema länsimaisessa yhteiskunnassa vertautuu naisten, mustaihoisten sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen aikaisempaan alistettuun sosiaaliseen asemaan. Muiden aiemmin syrjittyjen aseman parantamiseksi on tehty huomattavia tekoja ja uudistuksia mm. lainsäädännössä, politiikassa ja sitä kautta muutoksia on tapahtunut myös yleisen mielipiteen tasolla. Muutaman viime vuosikymmenen aikana mm. Yhdysvalloissa myös lihavat ovat itse alkaneet puuttua asemaansa, mutta tilanne rinnastuu edelleen esimerkiksi mustien ja seksuaalivähemmistöjen menneeseen näkymättömyyteen tai stereotyyppiseen rooliin esim. taiteissa mm. elokuvateollisuudessa, erityisesti valtavirtaelokuvassa, vrt. Hollywood tuotannot (hooks, 1992:23).¹

Lihavien vaikutusmahdollisuudet ja omanarvontunto eivät ole vielä ulottuneet niin pitkälle, että heillä olisi ollut mahdollisuuksia saada konkreettisia muutoksia aikaan lihavien elokuvallisiin representaatioihin. Mikäli perusasiat, kuten tasa-arvoinen kohtelu ja hyväksyntä päivittäisessä sosiaalisessa elämässä eivät toteudu, uudistukset seurannevat eräänlaisen tarvehierarkian mukaan. Tällainen kehitys on ollut nähtävissä esimerkiksi puhuttaessa mustasta naiskatsojuudesta ja mustan naisen asemasta elokuvassa. Mustien naisten oli välttämätöntä saada perusoikeutensa tunnustetuksi yhteiskunnassa, jonka jälkeen heidän oli mahdollista ottaa kantaa elokuvakulttuuriin kysymyksiin. Mustien naisten elokuvateoria ja -kritiikki on bell hooksin mukaan vasta syntymässä elokuvallisen pitkittyneen hiljaisuuden ja poissaolon jäljiltä (hooks, 1992:23).

Lihavien hyväksyttävyyttä tavoitteleva prosessi on käynnissä ja se seurannee kehityksessä mustien naisten ja seksuaalivähemmistöjen vapautumisen prosessia. Mustien ja seksuaalivähemmistöjen roolit elokuvissa ovat hiljalleen muuttuneet. Enää mustia naisia tai myöskään homoja ei esitetä pelkästään stereotyyppisinä hahmoina, vaan

¹ bell hooks haluaa nimensä kirjoitettavan pienin alkukirjaimin, joten noudatan tutkielmassani tätä kirjoitusasua. hooks korostaa tekstiensä sisältöjä ja merkityksiä, eikä sitä kuka teksti on kirjoittanut. (<http://www.allaboutbell.com> 9.12.2005).

heille on käsikirjoituksessa annettu myös oikea elämä; he ovat ajattelevia ja tuntevia olentoja joihin voi katsojana samaistua. Lihavat esitetään usein edelleen pääosin karikatyyrisinä ja koomisina hahmoina.

Huomioimatta jää, voiko lihava (tai kukaan muukaan) katsoja löytää hahmoista minkäänlaista luonnetta ja syvyyttä joihin voisi projisoida omia tunteitaan tai kokemuksiaan. Lihavuuden, laihduttamisen ja hoikkuusihanteen kulttuurisia kuvia tutkinut Stiina Hänninen päättelee stereotyyppisen ajattelun pitävän lihavaa huumorintajuisena vitsiniekkana, joka ei loukkaannu itseensä kohdistuvista kommenteista (Hänninen, 2000:71).

1.2 Tupakkaa, viinaa ja rasvaa

”Emme halua terveysterrorismia emmekä terveyspoliisia” toteaa kansanedustaja Ilkka Taipale (Iltalehti, 10.9.2005) vastatessaan Sitran yliasiamiehen Esko Ahon Kauppalehdessä 31.8.2005 esittämään ajatukseen, jonka mukaan ihmisten tulee kantaa entistä enemmän vastuuta omasta terveydestään. Jos lenkkipolun sijasta maistuvat vain tupakka, viina ja rasva, yhteiskunta ei Ahon mielestä voi täysin kustantaa sairastelua (Hukkanen, 31.8.2005:1-2).

Esko Ahon lausunto herätti lehdistössä julkista keskustelua, johon osallistui myös Suomen niin sanottu älymystö, mm. Jörn Donner. Ahon idea sai muiltakin keskusteluun osallistuneilta lähinnä hämmentyneitä, huvittuneita ja kiukkuisia kannanottoja. ”Elämä rasvattomassa maassa olisi kuivakasta. Sitran yliasiamiehenä Esko Aho saa rauhassa ajatella ääneen koko laajan aivokapasiteettinsa voimalla” (Salmi, 8.9.2005:11).

Osa Ahon esitystä kommentoineista kirjoittajista yhdistivät Ahon puheessa mainitun rasvan suoraan lihavuuteen kenties provokatiivisessa mielessä, joka johti itse asian sisällön hieman harhapoluille. ”Esko Ahon mielestä lihaviin ihmisten pitäisi maksaa terveydenhoidosta enemmän kuin laihojen, ja jos Ahon logiikka pitää, seuraavaksi hän ehdottanee, että köyhien pitäisi maksaa enemmän veroja kuin rikkaiden” (Iltalehti 3.9.2005:5).

Esko Ahon kannanoton voidaan tulkita kohdistuvan nimenomaan lihaviinkin, vaikka hän ei sitä suoranaisesti olisi tarkoittanutkaan. Mikäli Aho oli ajatellut erityisesti lihavia antaessaan lausuntonsa, valtaapitävänä päättäjänä häneltä olisi vastuullisempi ulosanti ollut toivottavaa. Hänen olisi täytynyt päästä lihavuutta kohtaan esiintyvien ennakoasenteiden yli ja ottaa huomioon asioiden monisyisempi olemus. Kaikki lihavat eivät liene uhka itselleen, eikä terveydenhuoltojärjestelmälle. Laihduttaminenkin voi olla terveydelle haitallista, anoreksiasta puhumattakaan. Vastikään julkaistun tutkimuksen mukaan näyttää siltä, ettei laihduttaminen välttämättä ole yksinomaan hyväksi terveille, vaikkakin ylipainoiselle aikuiselle (Kaprio, Korkeila, Rissanen, Sørensen, 2005). On myös lihavia, jotka syövät terveellisesti ja liikkuvat säännöllisesti mutta ovat silti lihavia, rasittamatta yhteiskuntaa olemassaolollaan.

Kannanotossaan Esko Aholla oli asemansa puolesta valtarakenteisiin ja sen toimintatapoihin sitoutuneen isännän rooli, mutta tässä tapauksessa isännän kuuntelijat tulkitsivat lukemaansa hieman ristiriitaisin lopputuloksien. Tieto joka perustuu kliinisiin tilastoihin ja niihin pohjautuviin yleistyksiin olisi dekonstruoitava ja analysoitava uudelleen. Trinh T. Minh-ha kirjoittaa tämänkaltaisesta tiedon merkityksen muunnoksesta seuraavasti:

Tietoa ei voi pelkästään hylätä (maailmassa, jossa jokainen ele vaikuttaa loputtomasti toisiin). Se täytyy ylittää. Sillä tavoin muutos jatkaa muutoksen synnyttämistä yksittäisissä osissa, ja epäkeskittämisen prosessia osien välisissä suhteissa. Isännän dominoiva yksinpuhelu objektivoi koko todellisuuden eikä voi saada aikaan toiseutta toisenlaisena tietoisuutena, silloinkaan kun toiselle on annettu subjektin asema. (Minh-ha 1991:251.)

1.3 Bikinikuntoon biitsille

Suomeksi julkaistiin Jenny Dahlbergin *Sopivasti Lihava* kirja vuonna 2004 ja sen myötä käynnistyi mittava julkinen keskustelu lihavuusteemasta. Omaelämäkerrallinen, huumoripitoinen kuvaus lihavana elämisestä herätti ainakin jotkut katsomaan kulttuurimme kokopolitiikkaa uusin silmin, ja lihavuuden sekä kauneushanteiden merkityksiä pohdittiin niin sanoma- ja naistenlehtien sivuilla kuin television keskusteluohjelmissakin. (Kyrölä, 2004:62.)

Aiheesta kirjoittaa Katariina Kyrölä artikkelissaan *Ristiriitaista keskustelunherättelyä lihavuudesta* seuraavasti:

Nyt julkaisusta on kulunut puolisen vuotta, ja ikäväkseni joudun kysymään: minne keskustelu hävisi? 'Bikinikuntoon viikossa' -artikkelien alleko? Ovatko kirjan pohjalta heränneet kysymykset muuttaneet kyseisten lehtien tapaa puhua lihavuudesta? Pelkäänpä että ei, mutta toivon olevani väärässä. (Kyrölä, 2004:62.)

Julkisessa keskustelussa ja median näyttämöillä herättiin huomaamaan vain hetken ajaksi lihavuuteen liittyvän avaramman ja toisenlaisen keskustelun mahdollisuus. Keskustelu tukahtui kuitenkin nopeasti ja asiat palautuivat ennalleen. Lihavuuden leima ei-trendikkäänä ja epähaluttavana ominaisuutena ei päässyt irti asetelmasta joka hallitsee länsimaisten ihmisten ajattelua ja asenteita.

Median ja julkisen keskustelun areenalle tuotaessa uusia keskusteluehdotuksia, median nopea sisältöjen pyöritys hukkaa toisinaan tärkeitäkin aiheita, mikäli niiden käsittelyssä ei saavuteta syvällisempää tiedon analysoinnin tapaa, tai jos siitä ei ole hyötyä koneistolle joka ylläpitää rahavirtojen liikettä, mainontaa ja sitä kautta itse median olemassaolon mahdollisuuksia.

Trinh T. Minh-ha kuvailee tekstissään *Maailma vieraana maana* kuinka alistettujen todellisuutta (tässä yhteydessä käytän em. käsitettä lihaviin vertauskuvana) ei voida käsitellä loppuun saakka. Jos jatkuvasti syytellään isännän yksinpuhelua ja hänen käyttämiänsä voimakeinoja, ne uhkaavat kulua toimintamahdollisuuksina ohuiksi ja vastarinnan ilmauksina liian tutuiksi sortajalleen. Tämän vuoksi vastarinnan pyrkimykset voidaan nähdä olevan valtavan kulunut aiheiden rypäs, jonka esittämiseen on vain rajallinen määrä sellaisia keinoja, että sillä olisi todellisia vaikutuksia. (Minh-ha, 1991: 251-252.)

2. Länsimainen 2000-luvun yhteiskunta ja lihavien vapautusrintama

2.1 Lihavien poissaolo, marginaalisuus ja toiseus yhteiskunnassa

Yleisesti määriteltynä toiseudella tarkoitetaan yksilön tai ryhmän oppositiota, sopeutumattomuutta vallitseviin sosiaalisiin normeihin, valtioon tai muihin instituutioihin, jotka vakiintuneella vallallaan voivat sulkea poikkeamat, toiset, ulkopuolelleen. Tässä merkityksessä toiseus tarkoittaa lähinnä marginaaliin joutumista. (Kuhlampi, 1994:62.)

Länsimaisessa yhteiskunnassa 2000-luvulla toteutuu hyvin selkeänä ilmiönä se miten lähes puolet väestöstä, eli lihavat, on saatettu marginaaliin. Tanja Lamminmäki-Kärkkäinen kuvailee toiseutta artikkelissaan *Identiteetin kulttuuriprofili ja toiseuden purkaminen* mm. seuraavasti:

Toiseus on myös itselle tai toiselle tuotettu identiteetti, jonka perusaineksina ovat yhteenkuulumattomuus, vieraus sekä usein toissijaisuus. Toiseus on ajatusmalli, skeema, havainnolle ja niiden tulkinnoille silloin kun törmäämme ilmiöön tai henkilöön, jonka tiedämme erilaiseksi. (Lamminmäki-Kärkkäinen, 2005.)

Lihavien rooli on olla kuulumatta tasavertaisina muiden joukkoon, olla toissijaisia ja erilaisia verrattuna ns. normaalipainoisiin, joka puolestaan mahdollistaa sosiaalisissa tilanteissa sekä yhteiskunnassamme kokonaisuudessaan lihavien toisenlaisen kohtelun. Lihavat eivät ole samanarvoisia ja sen he myös ansaitsevat elleivät laihduta.

Toiseus toimii joissakin tilanteissa ja kohtaamisissa kahdensuuntaisena heijastumana ihmisten ja erilaisten ilmiöiden välillä. Lihava ihminen voi kokea toiseutta länsimaisen yhteiskunnan sosiaalisen ilmapiirin vuoksi. Ei-lihava ihminen voi puolestaan kokea lihavien olevan toisia, ”erilaisia”. Lihavien toiseus ilmenee myös esimerkiksi naisten tuloihin liittyvissä kysymyksissä. Naiset ovat perinteisesti saaneet samasta työstä huonompaa palkkaa kuin miehet, mutta saavatko lihavat naiset laihojakin naisia huonompaa palkkaa? ”Selvästi lihavat, akateemisesti koulutetut naiset ansaitsevat vähemmän kuin vastaavassa asemassa olevat normaalipainoiset. Naisten väliset tuloerot ovat jopa 30 prosenttia” (Lehto, 2005:12).

Lihavien toiseus näyttäytyy poissaolona ja marginaaliin pakottamisena myös muilla yhteiskunnan sektoreilla kuin palkanmaksujärjestelmässä. Syrjintä esim. työhönotossa, lihavien olemattomaksi tehty läsnäolo mediakuvastossa sekä rooli epätasa-arvoisina toimijoina yhteiskunnassamme ovat kaikki merkkejä siitä kuinka laajalle lihavien vastainen asenneilmapiiri yhteiskunnassamme ulottuu.

2.2 Mitä naisten oikeuksien, mustien vapautusliikkeen ja Gay Priden jälkeen?

Siinä missä 1960-luvulla maailman tietoisuuteen nousi Amerikan mustien Black Pride, niin ehkä 1990-luvun kuuluisuus tulee olemaan Fat Pride (Iisakkila, 1995:8).

Kaisu Iisakkilan ennustus on ollut kenties hieman liiankin optimistinen. Amerikassa ns. Fat Pride kansalaisliike alkoi muotoutua jo 1960-luvun loppupuolella. Suomalaiset kansalihat ovat paljon myöhemmin alkaneet saamaan vaikutteita esim. amerikkalaisen NAAFA (National Association to Advance Fat-Acceptance) ryhmän toiminnasta.

Amerikasta on alkuvuodesta 2000 rantautunut Suomeen lihavuusaktiivisuuden aate, jonka piirissä saamastaan kohtelusta kiukustuvat lihavat ajavat asiaansa (Hänninen, 2000:44).

Yhdysvalloissa joissakin osavaltioissa lihavien syrjintä on kielletty lailla. NAAFA on edelleen toiminnassa lihavien tukiryhmänä ja heidän oikeuksiensa esitaistelijana. Eräs näkyvimmistä lihavuusaktiivisteista, Marilyn Wann pohdiskelee kirjassaan *Fat!So?* amerikkalaisten lihavien yhteisöllisyyttä:

Vaikka varsinaista lihavuuskulttuuria ei ole olemassa, meillä on lihavien yhteisö, joka sisältää lihavuuden puolesta toimivia organisaatioita, uutislehtisiä, kirjoja, lehtiä, kokoontumisia, juhlia, vaatekauppoja, seuranhakupalveluja sekä tuhansia ihmisiä jotka joko tuottavat tai hyödyntävät näitä toimintamahdollisuuksia (Wann,1998:121-122).

Homo- ja biseksuaalisten miesten bear, chubby ja chaser-osakulttuuri on järjestäytynyt kaikki mantereet kattavaksi liikehdinnäksi, josta Wann jatkaa:

Lihavilla Gay-miehillä on jo erinomainen ja toimiva verkostonsa. Nämä kundit ovat todellakin vapaustaistelijoita, siinä mielessä että mukavan elämän viettäminen on paras mahdollinen kostotoimenpide. (Wann,1998:168.)

Äärimarginaalisena esimerkkinä erilaisista lihavuuteen liittyvistä verkostoista ja osakulttuureista voidaan tuoda esiin myös ns. gainer (itsensä lihottaja), feeder (syöttäjä) ja feedee (syötettävä) viiteryhmä, jonka tavoitteet muut lihavien puolesta toimivat ryhmittymät ovat asettaneet usein kyseenalaisiksi. Gainer, feeder ja feedee osakulttuuri ei muodosta varsinaista järjestäytyneitä ryhmää, kyse lienee enemmän vapaamuotoisesta verkostosta internetissä, jossa viitekehukseen osalliset tuovat esiin henkilökohtaisia kokemuksiaan tarinoina, sekä valokuvoin.

Lihavien oikeuksia ja hyväksyttävyyttä tavoittelevien liikkeiden heterogeenisyys tekee lihavien vastalauseiden asettelusta vaikeampaa kuin menneiden ihmisoikeusliikkeiden (naisten, mustaihoisten sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen) kohdalla on ehkä totuttu näkemään.

Jälkiteollisessa, 2000-luvun postmodernissa yhteiskunnassa ei rakenneta enää uhmakkaasti barrikadeja tai harjoiteta muita selkeän suoran toiminnan muotoja. Lihavuuden puolesta eri tavoin toimivat liikkeet ovat kuin erillisiä soluja, joilla on omat viitekehüksensä, joissa ne toimivat. Energiansa ne kuitenkin saavat samasta lähteestä, joka näyttäytyy henkilökohtaisena haluna olla olemassa itsenään, eikä marginaaliin syrjäytettynä, toisena.

Lihavien vastapuoli on olemukseltaan hieman erilainen ja eri tavalla talouteen sidoksissa oleva kuin ne oppositiot joiden hyväksynnän saavuttamiseksi aiemmat ihmisoikeusliikkeet tekivät vallankumouksellista työtään². Lihavilla on vastassaan länsimainen sosiaali- ja terveystalitiikka, lääketiede, laihdutusteollisuus, media sekä

² Seksuaalivähemmistöillä on ollut lähihistoriassa vastassaan lääketiede ja psykologia, jotka marginalisoivat homoseksuaalisuuden psykopatologian piiriin, sekä kristillinen kirkkolaitos, joka ei edelleenkään hyväksy seksuaalivähemmistöjä kokonaisvaltaisina ihmisinä. Naisilla on ollut vastapuolenaan myös miesvaltainen kirkko, sekä patriarkaalinen yhteiskuntajärjestys ylipäätään. Mustaihoisilla taas siirtomaaherrat ja orjuuttajat, sekä antropologia kallon mittauksineen olivat alistajina.

kauneusihanteet jotka ovat kaikki olleet osaltaan vaikuttamassa yleisen lihavuutta syrjivän ja paheksuvan asenneilmapiirin muodostumiseen.

Paradoksaalista kyllä, nämä lihavuutta vastaan taistelevat tahot ovat jossain määrin myös osallisina lihavuuden ylläpitämisessä, kuten dosentti Pentti Karvonen toteaa artikkelissaan jossa hän viittaa tanskalaisten tutkijoiden tekemään laihdutusvalmisteita koskevaan tutkimukseen, jossa he kymmenkunta vuotta sitten kävivät hyökkäykseen maassa rehottavaa laihdutushuuhaata vastaan. Karvonen kirjoittaa:

Lääkärilehdessään he käsittelivät runsasta kolmeakymmentä silloin myynnissä ollutta laihdutusvalmistetta ja -menetelmää, joista jokainen osoitettiin tieteellisesti kestäättömäksi (Karvonen, 2005).

3. Nykytaide lihavuuden ilmentymisen välineenä

3.1 Lyhyt kuvaus Jenny Savillen ja Jukka Korkeilan lähestymistavasta lihavuuteen liittyvissä kysymyksissä

Tähän tutkielmaan olen valinnut kaksi nykyaiteilijaa, Jenny Savillen ja Jukka Korkeilan jotka ovat tuotannossaan tuoneet esiin merkittävillä tavoilla lihavuuteen liittyviä aiheita. Heidän taiteensa kautta avautuvat näkymät sekä näkemykset lihavuudesta edustavat hyvin erilaista kuvaa kuin julkisessa keskustelussa, valtamediassa ja esimerkiksi poliitikkojen taholta on esitetty.

Jenny Savillen ja Jukka Korkeilan tuotantoa tarkasteltaessa ei voida unohtaa teosten taustoilla vaikuttavia sukupuoliin ja seksuaalisuuteen liittyviä tekijöitä. Kysymys mies- ja naispuolisen taiteilijan teosten yhtymäkohdista ja eroavaisuuksista on Savillen ja Korkeilan kohdalla mielenkiintoinen, koska molemmat toimivat käyttäen konventioita murtavia esittämisen keinoja.

Jenny Saville käyttää toisin toistamisen³ keinoa maalaustensa naiskuvissa tavalla, jota taiteen historiassa sekä yleisemmällä tasolla länsimaisessa yhteiskunnassa ei ole totuttu näkemään. Savillen naisia ei ole alistettu miehisen katseen, eikä kauneusihanteiden vangeiksi, sen sijaan ne tuntuvat vaativan katsojalta vastauksia tärkeisiin naiseuteen liittyviin kysymyksiin.

Jukka Korkeila kuvaa miehiä, jotka kehollisten ominaisuuksiensa sekä aistillisuutensa kautta rikkovat miehen perinteistä subjektin asemaa sekä ideaalista mieskuvastoa. Korkeilan maalauksissa lihavat miehet antautuvat katsottaviksi ja tuntuvat janoavan toisenlaista miehistä katsetta. Ei arvostelevaa, vaan ihailevaa ja hyväksyvää.

³ Toisin toistamisen on nykytaiteessa käytetty kyseenalaistamisen strategia. Sederholmin (2002:81) mukaan: ”toisin toistamista voidaan käyttää normien (tai normatiivisten ajatusten) jäljittelyyn antamalla niille uusia merkityksiä esimerkiksi kontekstia vaihtamalla tai siteeraamalla.”

3.2 Johdatus Jenny Savillen tuotantoon

Jenny Saville valmistui Glasgow School of Art -taidekoulusta vuonna 1992. Savillen päättötöinäyttely oli valtava menestys, kaikki hänen maalauksensa myytiin. Erään Savillen maalauksen ostaja oli brittiläinen suurkeräilijä Charles Saatchi, joka myöhemmin järjesti Savillelle näyttelyn Saatchi galleriassaan Lontoossa. Saville kohosi tämän näyttelyn ansoista suoraan kansainvälisen taidemaailman kentälle.

Valtavan kokoiset öljyvärimaalauksensa Saville oli synnyttänyt kuvataksen feministisen teorian sekä maalauksen sulautumista kokonaisuudeksi. Hän altistui riskinotolle kuvatessaan perinteiseltä vaikuttavalla tekniikalla alastomia naishahmoja välittämättä tekotavan ja aiheiden epämuodikkaasta asemasta nykytaiteessa. Juuri tämä aluevaltaus, naisvartalon haltuun ottaminen taidehistoriallisesta jatkumosta, jossa naisen vartalo on traditionaalisesti ollut miestaiteilijoiden hallinnoima objekti, teki Savillen teoksista väkeviä ja ainutlaatuisia uudelleentulkintoja naiseuteen liittyvissä kysymyksissä.

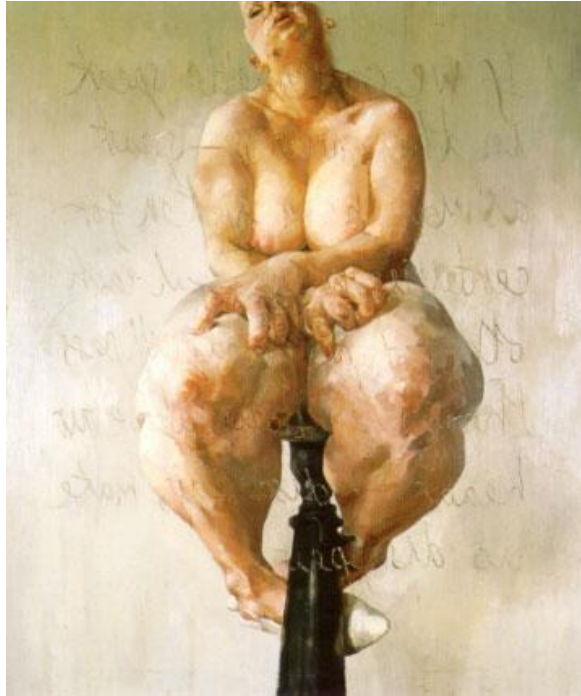
Tässä tutkielmassa analysoin Jenny Savillen maalaukset *Propped* (1992), *Branded* (1992) ja *Plan* (1993). Saville on tutkinut naisvartaloa myös valokuvauksen menetelmin, josta esimerkkinä tässä tutkielmassa on Savillen *Closed Contact* (1995-1996) -teossarja.

3.2.1 *Propped* (1992)

Jenny Savillen *Propped* (1992) öljyvärimaalauksessa alaston, lihava nainen istuu korkealla jakkaralla, tuijottaen katsojaa uhmakkaalla ja haastavalla katseellaan korkeuksistaan reisiinsä nojaten. Maalaus on mittasuhteiltaan huomattavan suuri, samoin kuin maalauksessa esiintyvä naishahmokin.

Savillen *Propped* maalauksen esittämän naisen näkeminen seksiobjektina, sen paljaasta ihosta ja rehevistä muodoista kiihottuminen ei ole ensimmäinen maalauksen välittämä kokemus. Miehisen, erotisoivan katseen puuttuminen ei kuitenkaan johdu siitä, että nainen on länsimaisiin kauneusihanteisiin verraten liikalihava. Ei-eroottinen vaikutelma syntyy koska naista ei ole kuvattu siihen tapaan kuin alastomat naisvartalot kuvataan perinteisesti taiteen miesnäkökulmaisessa historiassa.

Savillen maalauksen nainen kohtaa katseellaan yleisönsä yllättävällä itsetietoisuudellaan, sallimatta katsojan mielikuville mahdollisuuksia ohittaa tätä. Hän ei pyri viettelemään katsojaa, eikä antaudu arvioivan katseen kohteeksi vaan tuntuu ennemminkin kysyvän katsojalta: ”Mitä tuijotat?”

1. *Propped*, 1992, öljyväri kankaalle, 213.5 x 183 cm, Saatchi kokoelmat, Lontoo.

On löydettävissä runsaasti – jopa voittopuolisesti – esittämisen tapoja, joissa koko koneisto työskentelee rakentaakseen subjektin miespuoliseksi ja kieltäen naiselta subjektiuden. Tässä rakenteessa nainen on vailla oikeutusta: hän ei esitä mitään, vaan häntä esitetään. Pikemminkin passiiviseen kuin aktiiviseen rooliin asetettuna, pikemminkin objektina kuin subjektina, hän saa jatkuvasti olla maskuliinisen määräysvallan kohteena yhteiskunnassa, jossa kuvilla ja esittämisellä on valta rakentaa identiteettiä. (Linker, 1983:210.)

Propped teoksen maalipintaan Saville on kaivertanut lainauksia ranskalaisen feministisen teoreetikon Luce Irigarayn teksteistä⁴. Tekstit näyttävät tukevan seittimäisenä elementtinä maalauksen lihavaa naista, ettei hän vahingossakaan horjahda jakkaralta (www.eyestorm.com, 23.11.2005). Irigarayn tekstit ilmenevät maalauksen naisen ja

⁴ Valitettavasti tätä tutkielmaa varten ei ollut tarkempaa tietoa käytettävissä siitä mikä Luce Irigarayn teksteistä on kyseessä Jenny Savillen *Propped* (1992) -teoksessa.

Irigarayn välisenä vuoropuheluna, jota kuunnellessa katsojalle on annettu mahdollisuus myös tarjota osansa keskusteluun.

Savillen maalauksen nainen on eräänlainen feministisen teorian arkkityyppinen ilmentymä, yhteiskunnalliseen ja sosiaaliseen tilanteeseen kohdistuva naissukupuolisen henkilön esittämä vastalause ja interventio. Maalauksen lihava nainen on myös pioneerimainen esikuva lihavalle naiskatsojalle. Hän toimii naisellisen ylpeyden ja itsehallinnan symbolina, samaistumiskohteena sekä voiman välittäjänä. Maalauksen nainen on olemassa itselleen, eikä muiden katseille tai niiden vaatimuksille.

3.2.2 *Branded* (1992) ja *Plan* (1993) teokset

Jenny Savillen *Branded*, sekä *Plan* teoksissa toistuvat samantyyppinen sommittelu kuin *Propped* teoksessa. *Branded* ja *Plan* muistuttavat kuitenkin toisiaan enemmän asetelmaltaan ja sisällöltään sekä sen vuoksi, että nämä kaksi teosta ovat Savillen omakuvia (tosin voimakkaasti maalauksen keinoin liioiteltuja). Näissä teoksissa hän on kuvannut silottelematta naisvartalossa vellovaa läskiä ja sen olemusta.

Branded teoksessa Saville puristaa kyljessään olevaa rasvamakkaraa (ns. lemmenkahvaa) ja hänen iholleen on maalattu sanat ”Decorative”, ”Support” ja ”Delicate”, tuoden mieleen sikojen ja nautojen ihrasiin kankkuihin tehdyt polttomerkit. Toisaalta näiden sanojen sijoittelulla naisen vartalolla näyttäisi olevan erityinen merkitys. ”Decorative” on kirjoitettu rintakehälle, rintojen päälle. Oikean puoleisessa rinnassa lukee ”Support” ja vatsan päällä ”Delicate”. Vasemman puoleisen rinnan ja alavatsan päälle on myös kirjoitettu sanoja, mutta niiden luettavuus ei vaikuta niin keskeiseltä, sanojen häipyessä ihon pintaväreihin.

asentonsa mukanaan välittämä voimakas tunnelma tämän merkityn, lihallisen maiseman haavoittuvuudesta.

Aivan kuin luonnossa olevien maisemien radikaaleihin muokkausyrityksiin sisältyy paikallisten ekologisten katastrofien mahdollisuus, samoin lihavan ihmisen, kumpareisen vartalon muutokseen tähtäävä käsittely voi olla psykologisella ja jopa fyysisellä tasolla haitallista ja ongelmallista.

3. *Plan*, 1993, öljyväri kankaalle, 274.5 x 213.5 cm,
Saatchi kokoelmat, Lontoo.

Äärimmäiset kirurgiset muutokset ihmiskehossa tai luonnossa eivät useimmiten ole pysyviä. Muokattu maisema yrittää palautua kokemastaan muutoksesta, samoin ihmiskehon lihallinen muisti pyrkii entisenkaltaiseen tilaansa. Kaikkivaltiaan jäljittely, manipulointiin perustuvien menetelmien käyttö koskien vartaloa tai luontoa, ovat ihmismielen keinoja hallita itseään ja ympäristöään. Mitä ovat näiden kokeilujen todelliset seuraukset? Kuka korjaa virheidemme aikaansaamat jäljet?

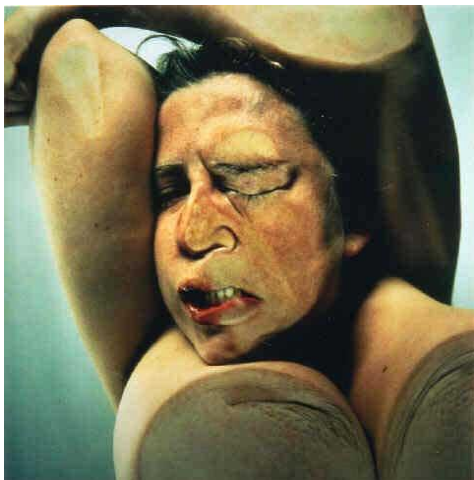
3.2.3 *Closed Contact* -teossarja (1995-1996)

Jenny Saville toteutti *Closed Contact* -valokuvasarjan yhteistyössä muotokuvaaja Glen Luchfordin kanssa. *Closed contact* -sarjassa Saville tutkii omaa vartaloaan ja sen rajoja, lähinnä ruumiillisen massan ja pinta-alan näkökulmasta. Hän näyttää kysyvän itseltään kuinka laajan alueen kasvot, rinnat sekä vatsa voivat peittää painautuessaan pleksilevyä vasten. Luchford tallensi ammattisilmäänsä hyväksikäyttäen nämä kehon tutkielmat tuomalla esiin puristuksen ja vääntelyn esiintuomat hienovireisimmät yksityiskohdatkin Savillen kehossa.

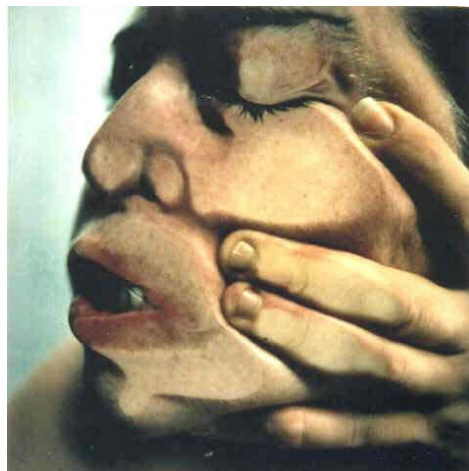

4. *Closed Contact* #13, 1995-96, C-print ja pleksilasi, 152,4 x 304,8 x 15,2 cm.

Closed Contact -sarjan kuvat ilmentyvät transgressiivisina, rajoja ylittävinä kehokuvan vääristyminä. Kuvat pitävät sisällään epäsuoria viittauksia väkivaltaan sekä väkivaltaiseen oman kehon kohteluun. Saville kertoo *Vile Bodies* (1998) dokumenttiohjelmassa siitä kuinka hänellä oli tavoitteenaan valtakulttuurin suuntauksien vastaisesti laajentaa kehoaan (valokuvateoksiaan varten), sen sijaan että olisi jostakin paikasta kaventanut sitä.

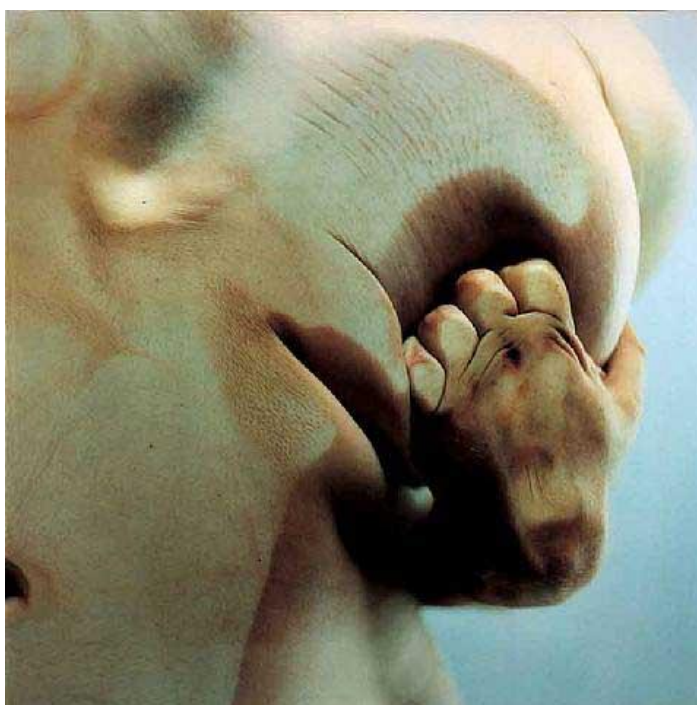

5. *Closed Contact #8*, 1995-96, C-print ja pleksilasi, 182,9 x 182,9 x 15,2 cm.

6. *Closed Contact #14*, 1995-96, C-print ja pleksilasi, 182,9 x 182,9 x 15,2 cm.

Teosarjan kuvat toimivat vertauskuvina kauneuskirurgisille operaatioille. Savillen kasvot näyttävät ruhjotuilta, aivan kuin ne olisivat leikkauksen seurauksena turvonneet muodottomiksi. Hänen sormensa porautuvat kirurgin veitsen tavoin syvälle ihon poimuihin, tutkien mahdollisesti poistettavaksi diagnosoidun rasvan määrää. Saville toistaa kuvakerronnallisia elementtejä *Closed Contact* teosarjassa, näin ollen kuvat ovat toisiinsa nähden melko samankaltaisia, kertoen tarinansa useassa osassa.

7. *Closed Contact #5*, 1995-96, C-print ja pleksilasi, 182,9 x 182,9 x 17,3 cm.

Voidaanko Jenny Savillen *Closed Contact* -teossarjan kokea puuttuvan identiteettiä rakentaviin toistamisen käytäntöihin tavalla, kuten Sederholm on luonnehtinut taiteen taktiikoista ja niiden esimerkinomaisista mahdollisuuksista osoittaa identiteettiin liittyviä kysymyksiä? (Sederholm, 2002:94). Länsimaisessa kulttuurissa identiteettiä rakennetaan ja kauneutta arvotetaan voimakkaasti kehon olemuksen perusteella, joka on johtanut mm. kauneuskirurgian lisääntymiseen ja muihin ulkonäköön liittyvien ongelmien kärjistymiseen.

8. *Closed Contact* #10, 1995-96, C-print ja pleksilasi, 243,8 x 182,9 x 15,2 cm.

Jenny Saville käyttää taiteen mahdollisuuksia toimia vallitsevien arvo-järjestelmien ja esteettisten ihanteiden tutkimisen sekä kyseenalaistamisen välineenä. *Closed Contact* -sarjassaan hän toistaa naisen ja naiseuteen liittyvää kuvastoa toisin, verrattuna

esimerkiksi tavanomaiseen muotikuvastoon, jossa nainen esitetään tavallisesti hoikkana, ”virheettömänä” ja nuorekkaana miehen katseelle tarjottuna objektina. Savillen käyttämä toisin toistaminen on nykytaiteen kentällä ja muissa representaatioiden muodoissa tehokas strategia, jolla voidaan tulkita ja tuottaa uusia tapoja nähdä vanhoja jähmettyneitä aiheita.

Closed Contact -teossarjassa Saville tuntuu toiston kautta kysyvän kauneuskirurgisten toimenpiteiden merkitystä. Kuinka monta kertaa täytyy suorittaa ulkonäköä ja sitä kautta identiteettiä muokkaavia operaatioita tyydyttämään tarvetta olla ulkoisiin paineisiin nähden kelpollinen ja standardien sisään mahtuva? Mikä on tarpeeksi? Mikä on liian paljon?

Closed Contact #3, 1995-96, C-print ja pleksilasi, 182,9 x 182,9 x 15,2 cm.

3.3 Johdatus Jukka Korkeilan tuotantoon

Jukka Korkeila valmistui Kuvataideakatemiasta vuonna 1996. Pian valmistumisensa jälkeen hänet valittiin vuoden nuoreksi taiteilijaksi Suomessa yhdessä Janne Kaitalan ja Janne Räisäsen kanssa. Korkeilan teokset pääsivät jo hänen uransa alkuvaiheessa esille lukuisiin kotimaisiin ja ulkomaisiin näyttelyihin.

Samoin kuin Jenny Saville, Korkeila työskentelee luoden suurikokoisia maalauksia ja piirroksia. Hänen tuotantonsa keskeisenä sisältönä on lihavan mieshahmon kuvaaminen yhdistyneenä abstraktimpaan väriin ja pintojen ulottuvuuteen, jossa seikkailevat usein myös sarjakuvamaiset hahmot.

Mika Hannulan haastattelussa Korkeila kertoo kiinnostuksestaan perinteiseltä vaikuttavaan maalaukseen ja sanoo omista teoksistaan, että identiteetin pitkälinen tutkiminen ja sitä kautta purkaminen ovat niissä edelleen meneillään. Hän toteaa myös, ettei se välttämättä ole kovin trendikästä, harvojen trendien ollessa kiinnostavia ylipäätään. (Hannula, 2002.)

Tähän tutkielmaan olen valinnut tarkasteltavaksi Jukka Korkeilan maalaukset *Virginal coordinates*, (2004), *Untitled*, (2002) sekä *Art of falling apart*, (2000).

3.3.1 *Virginal coordinates*, (2004)

Jukka Korkeilan *Virginal coordinates* (Neitseelliset koordinaatit) -teoksessa lihava mies makaa paljas takapuoli suuntautuneena katsojaan päin. Toisen henkilön vasen käsi on ojentunut takapuolta kohti, etusormi työntyneenä peräaukkoon. Lihavan miehen peräaukko muistuttaa muodoltaan neulanreikää, johon sormi langan sijasta on asettunut tuottamaan intiimiä ja vapauttavaa nautintoa.

Virginal coordinates -teoksen nimi suhteessa kuvan sisältöön voidaan tulkita lihavan miehen oman arvon palauttajana. Tietämättömänä omasta seksuaalisesta viehätysvoimastaan lihava mies saa kokea hetken, jonka jälkeen kaikki on toisin. Joku on halunnut häntä, nimenomaan hänen lihavuutensa vuoksi, eikä lihavuudesta huolimatta.

10. *Virginal coordinates*, 2004, vesiväri paperille, 42 x 60 cm.

Korkeilan maalauksessa peräaukko osuu kultaisen leikkauksen akselille. Näiden koordinaattien mukaan länsimainen sivistys on pyrkinyt määrittelemään sen mitä pidetään sommittelussa esteettisenä ihanteena. Maalauksen lihava mies pyllistää kyseiselle ajattelumallille, kohottamalla likaisimpana mielletyn ruumiinosansa kultaiseen keskiöön.

Lihava mies seksuaalisen halun kohteena ei ole kovin yleinen näky mediassa, tai edes nykytaiteen kentällä. Taiteen historiassa on ollut ainoastaan muutamia taiteilijoita, jotka ovat kuvanneet miesten lihavuutta positiivisella tavalla, tosin vaurauden ja hyvinvoinnin näkökulmasta. Rubensin *Bacchanal* (1618) ja Brueghelin *Het Luilekkerland (The land of milk and honey)* (1567) -teoksissa on nähtävissä olemassaoloonsa tyytyväisiä lihavia ihmisiä, yltäkylläisyyden pöhöttämine vartaloineen (Rosenberg, 2004:19). Näiden maalausten lihavat hahmot eivät kuitenkaan vaikuta olevan seksuaalisesti virittyneitä, edes passiivisuudessaan. Aikakautensa tuotteina maalausten lihavat ovat enemmänkin a-seksuaalisia, tietämättä halun objektiksi asettautumisesta.

Jukka Korkeilan *Virginal coordinates* -teoksen lihava mies toimii mallina sille että lihava mies voi olla halun kohteena. Passiivisesta asennostaan huolimatta maalauksen mies aktivoi katsojaa tarkastelemaan asioiden luonnetta uudelleen, olemalla paljaana, lihavana itsenään himon sekä halun keskipisteessä.

Kalha kirjoittaa alastoman miehen olevan ongelma ja uhka suhteessa patriarkaaliseen kulttuuriin ja sen hierarkioille. Alastoman miehen kuvaaminen objektina ei ylläpidä sitä kulttuurin symbolista järjestystä, jossa mies on katseen haltijan asemassa. Katseen kohteena mies on feminisoitu kuvajainen ja altis paljastamaan aistillisuutensa, joka tulkitaan haavoittuvaisuudeksi. (Kalha, 2000:16-18.)

Korkeilan maalauksen lihava mies on merkki kulttuurin symbolisen sekä patriarkaalisen arvojärjestyksen sabotoinnista. Hänen maalauksensa lihava mies on samanaikaisesti seksuaalisen aktion objekti, katseen kohde sekä feminiinisen lihava, pehmeä ja pyöreä. Kaikkea sitä mitä miehen ei länsimaisessa yhteiskunnassamme tulisi olla.

3.3.2 *Untitled*, (2002)

Suomen taiteen historiassa ei löydy monia taiteilijoita, jotka olisivat kuvanneet miehen vartaloa tavalla, jossa se asetetaan objektin asemaan. Jukka Korkeilan edeltäjänä esimerkiksi Magnus Enckell lienee yksi varhaisimmista taiteilijoista, joka maalauksissaan antaa vihjeitä toisenlaisen miehisen katseen mahdollisuudelle. Enckellin teoksia voi katsoa puhtaan mytologisesta perspektiivistä, mutta myös näkökulmasta,

jossa korostuu miehen vartalon seksuaalisväriltään ihannoitu yhdistyneenä värikkyyteen, joka puolestaan luo omat merkityksensä ja koodistonsa. Harri Kalhan mukaan:

Enckellin myöhäistuotannon kohdalla värin ”ongelmallisuus” korostui, sillä se yhdistyi objektisoituun, aistillistettuun -groteskiin ruumiinkuvaan. Bakhtinilaisittain ymmärrettynä *groteski* ruumis on aineellinen ja rehevä, se ”tunkee” lähelle, kun *klassinen* ruumis luo ylevää, kontemplatiivista etäisyyttä. (Kalha, 2000:22.)

11. *Untitled*, 2002, vesiväri paperille, 42 x 60 cm, Yksityiskokoelmat, Hollanti.

Jukka Korkeilan *Untitled* (2002) teoksen lihava mies ilmentää herkkää sensuaalisuutta yhdistyneenä maalauksen voimakkaaseen vastavärien käyttöön. Maalaukseen hallitsevat punaisen ja vihreän valta-alistussuhde, miehen alaston vartalo sekä oudot anatomiset vääristymät. Lihavan miehen kivekset ovat turvonneet lääketieteen näkökulmasta katsoen sairaalloisen suuriksi. Miehen oikeassa olkapäässä on kummallinen läiskä, kuin sairauden merkinä. Vasen käsi on muuttunut salaman välähdystä muistuttavaksi teräväksi piikiksi.

Miehen katse on alaspäin suuntautunut, eikä kohtaa katsojaa. Hän vaikuttaa alakuloiselta ja kivesten laajamuotoinen turvotus osoittaa miehen sisäisten tukahdutettujen halujen

sekä tunteiden purkamisen vaikeudesta. Aivan kuin miehen kiveksiin olisi pakkautunut hänen kokemansa ulkopuolelta tuleva sosiaalinen torjunta haluttavuuden ja seksuaalisten pelien areenalla.

Pään yläpuolella ja silmien korkeudella leijailee kirkkaan punaisia sumupilviä, joista yksi on jo peittänyt miehen oikean silmän. Punaiset pilvet tuovat värinsä puolesta mieleen myös sinetit joilla leimataan sekä suljetaan käsityksiä ja periaatteita pitävästi kiinni, kunnes tarjoutuu mahdollisuus niiden ajatukset vapauttavaan avaamiseen.

3.3.3 *Art of falling apart*, (2000)

Jukka Korkeilan *Art of falling apart* -maalauksessa vallitsee abstraktin ja esittävän, värien sekä erilaisten pintojen merkitsemä kokonaisuus, johon kaksi lihavaa mieshahmoa sulautuvat. Tunnistettavien kasvojen puuttuessa syntyy ristiriita, jossa lihavat miehet näyttävät samanaikaisesti läsnä - ja poissaolevina. Tämä vaikutelma kertonee näiden miesten asemasta suhteessa katsojaan sekä sellaisiin sosiaalisiin tilanteisiin, joissa saatetaan olla sekä alastomuutta että toiseutta kokevana osapuolena.

12. *Art of falling apart*, 2000, akryyli ja hiili kankaalle, 165 x 230 cm, Moderna museet –kokoelmat, Ruotsi.

Maalausta hallitseva värien temmellyskenttä viittaa muuhunkin kuin pelkästään abstrakteihin värien ominaisuuksiin. Siveltimenjalkien, valumien ja vastavärien runsaus viestivät samantyyppisistä *Art of falling apart* -teoksen sisältöön viittaavista sisäisistä ja ulkoisista ristiriidoista kuin teoksesta löytyvien lihaviin miesten kätkeytymis- tai kätkemispyrkimyksetkin.

Art of falling apart -teoksen kaottisessa ja värikylläisessä leiskunnassa tasapainoilevat miehet, joiden päät on hukutettu värimassojen alle. Vertauskuvan tapaan ne muistuttavat aikamme sosiaalisesta ilmapiiristä, jossa lihavan miehen läskinen ulkopinta näyttää häivyttävän todellisen ihmisyyden. Mikäli kokonaisvaltaista ihmistä ei nähdä läskin takana, valheellinen oikeutus rakenteelliseen väkivaltaan altistaa lihavan eittämättä uhrikseen.

Jukka Korkeila kertoo Kari Immosen haastattelussa (Immonen, 2004:43), kuinka taiteilija voi parhaimmillaan toimia yhden hengen terroristisoluna ja miten taide voi olla käyttökelpoinen työkalu kaikenlaisia ennakkoluuloja, kuten muukalaisvihaa ja lihavuuskammoa vastaan. Korkeila jatkaa:

Kuka tahansa voi pilkata lihavaa ihmistä, samalla säilyttäen poliittisen korrektiutensa. Lihavat ihmiset ovat länsimaiden viimeisiä neekereitä ja tämä kirkastuu yksilöiden välisissä kohtaamisissa. Kuvittele, jos olisit ylipainoinen, värillinen homomies Pohjanmaan raamattuvyöhykkeellä. (Immonen 2004:43.)

Art of falling apart -teos ei näyttäyty olemuksellaan suoraan poliittisena, mutta sen taustalla vaikuttavia hienoisia politiikkaan viittaavia sisältöjä ei liene syytä kiistää. Korkeilan teokset puhuvat kieltä, jolla pyritään saamaan arjen ja sekä omien valintojen poliittisuus kuuluvaksi. Länsimaisten kauneusihanteiden, kokopolitiikan ja ahdasmielisyyden kyseenalaistaminen vastarinnan eleenä näyttäytyy kantavana temaattisena kokonaisuutena Korkeilan *Art of falling apart* -maalauksessa. Milloin yhteiskunta on valmis vastaanottamaan tämän viestin, tai ymmärtämään sen sisällön?

Yhteenveto

Länsimaisessa 2000-luvun postmodernissa yhteiskunnassa ajattelun ja tietämyksen pirstoutuminen yhdessä tiedontuottamisen ja vastaanottamisen hektisyyden kanssa ovat luoneet uudenlaisia olemassaolon oletuksia sekä haasteita kulttuurissamme. Etiikkaan, filosofiaan ja sosiologiaan liittyviin kysymyksiin elämästä, siitä miten pitäisi elää, millaisina pitäisi nähdä tai hyväksyä itsensä ja muut, ei löydy selkeitä vastauksia.

Postmodernin yhteiskunnan lokeroituneissa viiteryhmissä on kehittynyt omanlaisia järjestelmiä, joiden näkökulmista erilaisia elämiseen kytkeytyviä kysymyksiä tarkastellaan. Aikakaudella jossa elämme, yhtä ainoaa totuutta lihavuuteen liittyvässä asiavyhdissä ei näytä olevan olemassa. Lihavuutta käsittelevät median tarjoamat diskurssit ovat sidoksissa valtakoneistoon sekä talouteen taipumattomalla otteella. Siitä aiheutuu radikaalien, kokeilevuuteen pyrkivien ajatusmallien vaikeus päästä pinnan alta läpi marginaaliin ajatusta tilastaan. Valtamedia seurailee häntä koipien välissä yleisesti hyväksytyjä tiedon sekä viihdykkeiden antamisen polkuja, välittäen stereotyyppitettyä, yksipuolista, arveluttavaa kuvastoa sekä mallia ihmisyydestä.

Lihavuutta mahdollisine syineen ja seurauksineen on tutkittu paljon, mutta moniin kysymyksiin osaavat tutkijatkin lausua vain yhden vastauksen: me emme tiedä vielä tarpeeksi. Lihavuuden ympärillä vellovat diskurssit ovat monissa tapauksissa tarkoitusperissään epäilyttäviä, paljastaa Paul Campos kirjassaan *The Obesity Myth* (2004): USA:ssa useat lääketieteen alalla toimivat tutkijat ovat taloudellisesti suoraan kytköksissä laihdutusteollisuuteen (Campos: 2004:42).

Lihavuudesta argumentoivat propaganda ja vastapropaganda-osapuolet eivät ole saavuttaneet vaikutusvallassaan yhdenvertaista asemaa. Lihavuutta vastaan taistelevalla lääketieteen ja terveydenhuollon edustajistolla on puolellaan yhteiskunnallinen enemmistön tuki. Keskusteluun osallistujia lienee vaikea saada suostuteltua objektiivisuuteen, niinpä lihavuuteen liittyvissä diskursseissa tapahtuu provokatiivisia ylilyöntejä. Kiinnostavaa olisi nähdä uutta vastavirrasta ponnistavaa tutkimusta. Minkälainen voisi esimerkiksi olla lihaviin, itseensä mahdollisesti tyytyväisten ihmisten

elämänlaatu psykologian sekä sosiologian näkökulmasta ja minkälaisia tutkimustuloksia tätä kautta voitaisiin paljastaa median arvioitavaksi?

Nykytaide on luonnollisesti osa mediamaailman kokonaisuutta, mutta kuten yleensä taiteissa, vastauksia ei välttämättä etsitä samantyyppisin keinoin kuin valtamedian tai tieteen kentällä. Taiteessa vastausten hakeminen korvataan uusilla aihioilla navigoivien kysymysten esittelyillä sekä pohdinnoilla. Tämän tyyppinen vaikutelma syntyy esimerkiksi tarkasteltaessa Jenny Savillen ja Jukka Korkeilan teoksia.

Jenny Savillen rehevät naiset ja Jukka Korkeilan isot, lihavat miehet toimivat peleinä, joita vasten katsojat voivat tutkia asenteidensa perusteita. Lisäksi teokset toimivat lihaville katsojille esimerkkeinä siitä, kuinka lihavan ihmisen fyysinen ja henkinen olemus voidaan esittää esteettisesti ja taiteellisesti korkeatasoisessa kontekstissa, arvostavaan sävyyn.

Savillen ja Korkeilan maalausten lihavat miehet ja naiset paljastavat merkittäviä piirteitä yhteiskuntamme psykologisesta ja sosiaalisesta tilasta, samalla ollen esimerkkejä siitä minkälaisin tavoin lihava ihminen voi kokea itsensä suhteessa ympäristönsä hegemonisiin arvoihin.

Jenny Saville tuo maalauksillaan uutta näkökulmaa perinteisellä tavalla esitettyyn naiskuvaan toisin toistamisen keinoin, strategisesti yhdistelemällä maalaustensa lihavia naisia feministiseen teoriaan, naisen asemaan miehisen katseen kohteena, sekä kauneuskirurgisten operaatioiden merkityksiin.

Jukka Korkeilan maalaukset viestivät lihavan miehen seksuaalisuuden ohella taidehistoriallisessa jatkumossa alastoman, objektisoidun miehen representaatioiden vähäisyydestä, sekä miestutkimuksen vaillinaisesta olemassaolosta verrattuna naistutkimuksen vahvaan sijaan länsimaisen ihmistutkimuksen kentällä.

Nykytaide toimii Jenny Savillen ja Jukka Korkeilan teosten kohdalla radikaalien ajatusten ja vastakuvien näyttämönä. Heidän teostensa on tarkoitus vaikuttaa katsojaan, esittämällä vasta-argumentteja vallitseviin lihavuuteen liittyviin keskusteluihin länsimaisessa yhteiskunnassa. Savillen ja Korkeilan teokset ovat merkittävässä asemassa

taideteoksina, koska ne ovat innoittaneet taidekirjoittajia ja tutkijoita kirjoittamaan niistä, sekä saavuttaneet lukuisia katsojia eripuolilla maailmaa. Heidän teostensa vaikutusmahdollisuudet ja positio korostuvat, koska länsimaisiin hoikkuusihanteisiin, kokopolitiikkaan sekä valtamediaan kohdistuva kritiikki on muilla yhteiskunnan alueilla lähes olematonta.

Jokainen nykytaiteen kentällä tapahtuva taiteellinen interventio, joka kohdistuu politiikkaan, ihmisoikeuksiin ja laajemmin muuhun länsimaiseen yhteiskuntaan on merkityksellinen. Poissaolevan, sen mitä ei ole tahdottu nähdä ja mistä ei ole voitu puhua eli lihavuuden tabu on päässyt raottajiensa huulille. Nykytaiteilijoina Jenny Saville, Jukka Korkeila sekä länsimaista lääketiedettä ja kauneusihanteita vastakarvaan silittävät kirjoittajat ja tutkijat ovat avanneet äänensä ja siitä seuraa jatkuvasti uusia keskusteluja sekä puheenvuoroja.

Lähteet

Kirjallisuus

Campos, P. 2004. *The Obesity Myth, Why America's Obsession with Weight is Hazardous to Your Health*. USA: Gotham Books.

hooks, b. 1995. Mustat naiskatsojat ja vastakatse. Teoksessa Leena-Maija Rossi (toim.) *Kuva ja vastakuvat, sukupuolen esittämisen ja katseen politiikkaa*. Tampere: Gaudeamus.

Kalha, H. 2000. Magnus Enckell ja kadonneen seksuaalisuuden salaisuus. Näyttelykatalogissa Juha-Heikki Tihinen & Jari Björklöv (toim.) *Magnus Enckell 1870-1925*. Helsinki: Helsingin kaupungin taidemuseon julkaisuja, n:o 65.

Kuhalampi, A. 1994. Muiden kapina –toiseus Christer Kihlmanin tuotannossa. Teoksessa Marjo Kylmänen (toim.) *Me ja Muut –kulttuuri, identiteetti ja toiseus*. Tampere: Vastapaino.

Linker, K. 1995. Representaatio ja seksuaalisuus. Teoksessa Leena-Maija Rossi (toim.) *Kuva ja vastakuvat, sukupuolen esittämisen ja katseen politiikkaa*. Tampere: Gaudeamus.

Minh-ha, T.T. 1995. Maa ilma vieraana maana. Teoksessa Leena-Maija Rossi (toim.) *Kuva ja vastakuvat, sukupuolen esittämisen ja katseen politiikkaa*. Tampere: Gaudeamus.

Sederholm, H. 2002. Performatiivinen taide ja naisidentiteetin rakentaminen. Teoksessa Pauline von Bonsdorff & Anita Seppä (toim.) *Kauneuden sukupuoli, Näkökulmia feministiseen estetiikkaan*. Tampere: Gaudeamus.

Wann, M. 1988. *Fat!So? Because you don't have to apologize for your size!*. 1. painos. Canada: Ten Speed Press.

Rosenberg, A. 2004. Jukka Korkeila –Heavyweight. Näyttelykatalogissa Kari Immonen (toim.) *Jukka Korkeila: Doubting Thomas*. Helsinki: Frame.

Artikkelit

Hukkanen, V. 2005. Esko Aho korottaisi hoitomaksuja kuntonsa laiminlyöjiltä. Kauppalehti, 31.8.2005, s. 2.

Iisakkila, K. 1995. Läski on kaunista, 90-luvun Fat Pride on kuin 60-luvun Black Pride. Liikuttaja, 1995/1, s. 8.

Kyrölä, K. 2004. Ristiriitaista keskustelunherättelyä lihavuudesta. Naistutkimus, 2004/3, s. 62-64.

Lehto, T. 2005. Lihava tienaa vähemmän. Ilta-sanomat, 4.10.2005. s. 12.

Salmi, V. 2005. Esko Aho ja seitsemän viisasta miestä. Kolumni, Iltalehti, 8.9.2005, s.11.

Taipale, I. 2005. EI!, Rapakuntoisille rangaistusmaksu. Suorat sanat -palsta, Iltalehti, 10.9.2005, s. 21.

Viikon leijonat ja lampaat -palsta, Iltalehti, 3.9.2005, s.5.

Painamattomat lähteet

Hänninen, S. 2000. Läski on rumaa, epäterveellistä ja itse aiheutettua Tampereen yliopisto. Terveystieteen laitos. Pro gradu – tutkielma.

Videolähteet

Vile Bodies, (part 1: Naked), 1998. UK. Channel Four Television

Verkkolähteet

http://www.eyestorm.com/artist/Jenny_Saville_biography.aspx

Saatavilla www-muodossa. (Luettu 23.11.2005)

Hannula, M. 2002. Stop For a Moment Painting as Presence, Nifca, Nordic Institute for Contemporary Art. Saatavilla www-muodossa.

http://www.nifca.org/stopforamoment/presence/artist_jukka_korkeila.html

(Luettu 9.12.2005)

Kaprio, J. & Korkeila, M. & Rissanen, A. & Sørensen, T. I.A. 2005. Intention to Lose Weight, Weight Changes, and 18-y Mortality in Overweight Individuals without Co-Morbidities. Public Library of Science, Volume 2, Issue 6, JUNE. Saatavilla www-muodossa.

<http://medicine.plosjournals.org/perlserv/?request=getdocument&doi=10.1371/journal.pmed.0020171> (Luettu 26.10.2005)

Karvonen, P. 2000. Laihdutushuuhaa voi paksusti. Skeptikko 2/2000. Saatavilla www-muodossa.

<http://www.skepsis.fi/lehti/2000/2000-2must.html> (Luettu 9.12.2005)

Laatikainen, Lahti-Koski, Männistö, Tapanainen, Vartiainen, 2004:1. Saatavilla www-muodossa. <http://www2.fimnet.fi/pdf/2004/SLL82004-777.pdf> (Luettu 30.11.2005)

Lamminmäki-Kärkkäinen, T. 2002. Identiteetin kulttuuriprofiili ja toiseuden purkaminen, Oulun yliopiston kirjasto. Saatavilla www-muodossa.

<http://herkules oulu.fi/isbn9514268075/html/t631.html> (Luettu 9.12.2005)

Revolutionary activist bell hooks. Saatavilla www-muodossa.

<http://www.allaboutbell.com> (Luettu 9.12.2005)

Kuvalähteet:

1. Jenny Saville: *Propped* 1992, öljyväri kankaalle, 213.5 x 183 cm, Saatchi kokoelmat, Lontoo. <http://tiagirl.com/jenny/propped.html>
(Luettu 9.12.2005)

2. Jenny Saville: *Branded*, 1992, öljyväri kankaalle, 213 cm x 183 cm.
<http://www.michaelnewberry.com/studioupdate/2002-10/SavilleBranded.jpg>
(Luettu 9.12.2005)

3. Jenny Saville: *Plan*, 1993, öljyväri kankaalle, 274.5 x 213.5 cm, Saatchi kokoelmat, Lontoo. <http://tiagirl.com/jenny/>
(Luettu 9.12.2005)

4. Jenny Saville: *Closed Contact #13*, 1995-96, C-print ja pleksilasi, 152,4 x 304,8 x 15,2 cm. http://www.artnet.de/artwork_images_412_52533_Jenny-Saville.jpg
(Luettu 9.12.2005)

5. Jenny Saville: *Closed Contact #8*, 1995-96, C-print ja pleksilasi, 182,9 x 182,9 x 15,2 cm. <http://www.artnet.de/artwork/93099/jenny-saville-closed-contact-8.html>
(Luettu 9.12.2005)

6. Jenny Saville: *Closed Contact #14*, 1995-96, C-print ja pleksilasi, 182,9 x 182,9 x 15,2 cm. <http://www.artnet.de/artwork/93097/jenny-saville-closed-contact-14.html>
(Luettu 9.12.2005)

7. Jenny Saville: *Closed Contact #5*, 1995-96, C-print ja pleksilasi, 182,9 x 182,9 x 17,3 cm. <http://www.artnet.de/artwork/103786/jenny-saville-closed-contact-5.html>
(Luettu 9.12.2005)

8. Jenny Saville: *Closed Contact #10*, 1995-96, C-print ja pleksilasi, 243,8 x 182,9 x 15,2 cm. <http://www.artnet.de/artwork/93101/jenny-saville-closed-contact-10.html>
(Luettu 9.12.2005)

9. Jenny Saville: *Closed Contact #3*, 1995-96, C-print ja pleksilasi, 182,9 x 182,9 x 15,2 cm. http://www.miart.it/eng/galleria_ingrandimenti_2.asp?id=391

(Luettu 9.12.2005)

10. Jukka Korkeila: *Virginal coordinates*, 2004, vesiväri paperille, 42 x 60 cm.

<http://www.frame-fund.fi/jukkakorkeila/jkorkeila.pdf>

(Luettu 9.12.2005)

11. Jukka Korkeila: *Untitled*, 2002, vesiväri paperille, 42 x 60 cm, Yksityiskokoelmat, Hollanti. <http://www.frame-fund.fi/jukkakorkeila/jkorkeila.pdf>

(Luettu 9.12.2005)

12. Jukka Korkeila: *Art of falling apart*, 2000, akryyli ja hiili kankaalle, 165 x 230 cm, Moderna museet –kokoelmat, Ruotsi.

<http://www.framefund.fi/jukkakorkeila/jkorkeila.pdf>

(Luettu 9.12.2005)